

Heldenverhaal zonder held, schuldverhaal zonder schuldige

pz pzazz.theater/nl/recensies/toneel/heldenverhaal-zonder-held-schuldverhaal-zonder-schuldige

Wouter Hillaert

Wouter Hillaert Gezien op 03 augustus 2024 VTI Turnzaal, Oostende, in het kader van TAZ 2024

[meer info](#) [download PDF](#)

04 augustus 2024

'For Rosa' begint met een jong en heel open gezicht tussen de twee gaasgordijnen op het podium. 'Dag, ik ben Benjamin Van Bunderen Robberechts...' Er valt een kleine pauze. 'Niet!' Dit gezicht behoort toe aan een acteur, Felix Maesschalck, die zal spreken als de 17-jarige klimaat- en mensenrechtenactivist Benjamin Van Bunderen Robberechts. Diens *track record*, opgetekend in binnen- en buitenlandse media, is impressionant voor zijn leeftijd. Als bezieler van de campagne #ClimateJusticeForRosa slaagde hij erin om 15 juli door de EU te laten erkennen als officiële herdenkingsdag voor de slachtoffers van de klimaatcrisis. Hij bracht verslag uit van de COP28 in Dubai, schrijft opinies in nationale kranten, voert mee actie tegen TotalEnergies en is een graag geziene keynotespreker op klimaatconferenties. Vandaag spreekt hij, hier in de voorstelling, voor de commissie Milieu en Klimaat in het parlement. Dat is de vorm die auteur en regisseur Nic Balthazar (met Van Bunderen Robberechts zelf als co-auteur) voor deze monoloog installeert: de politieke speech.

De invulling ervan is wel heel specifiek. Wanneer Maesschalck het spreekgestoelte vastgrijpt, volgen op het brede projectiedoek eerst ontwapenende plaatjes uit Benjamins kindertijd en dan een uitgebreide vertelling over dat ene beslissende moment in zijn jonge leven: een zomerkamp in 2021 met klimaatjongeren in Marcourt. Die keuze is veelzeggend. Objectieve wetenschappelijke argumenten voldoen niet langer om mensen te overtuigen van een radicaler klimaatbeleid. De retorische speech wordt ingewisseld voor de documentaire biografie. Eerder dan je publiek rationeel aan te spreken, moet je hun ziel bespelen. Eerder dan het probleem zo groot mogelijk voor te stellen, moet je het juist klein maken om het behapbaar te houden. 'For Rosa' wordt zo niet alleen een schoolvoorbeeld van het adagium 'het persoonlijke is politiek', maar ook van het groeiende geloof binnen het klimaatactivisme dat er in de eerste *verhalen* nodig zijn, en dus (vertel)kunst. Geen verandering zonder aanschouwelijke verbeelding. En geen verbeelding zonder directe menselijke identificatie.

Maesschalck blijkt daarvoor als speler een gouden troef. Eerst wint hij onze sympathie door met ontwapenende humor de typische gebruiken van een klimaatkamp te schetsen, van wapperende handjes tot de kunst van post-its vullen. Daarna injecteert hij met innemende plastische vertelkunst het titelpersonage in het verhaal: de immer

opgeruimde roodharige activiste Rosa, waar Benjamin op slag verliefd op wordt. We hangen aan zijn lippen. Maar als hun romance in de voorstelling zoveel aandacht krijgt om zonnig open te bloeien, wéét je dat het drama straks des te harder zal inslaan.

Het zijn bijna Hollywoodiaanse kunstgrepen die Balthazar daarvoor toepast, van de romantische komedie tot de rampenfilm: een langzame opbouw om de protagonisten te schilderen via hun charmante rare kantjes, schijnbaar onschuldige suggesties over het weer dat wisselt, om ons dan ineens in een kolkende stroom van tragiek mee te sleuren. We lopen mee naast de rivier waar alles gebeurt, duiken mee het water in, zitten achteraf mee in de zetel waar angst en onzekerheid de keel dichtsnoeren. De vertelling van 'For Rosa' is filmisch nauwkeurig. Niet alleen gebruikt Balthazar in zijn tekst expliciete cinematografische metaforen, je kijk ook direct door zijn camera mee naar het verhaal waar je naar luistert. Je *voelt* de verbeelding. Missie geslaagd, toch?

Gek genoeg voelt de regie de nood om deze al heel aanschouwelijke tekst en Maesschalcks sterk psychologiserende spel af en toe nog extra te illustreren met beeld en geluid. Als het gevoelig wordt, ruist er gevoelige muziek op. Als de regen verandert in bakken water en de stroming te sterk wordt, laat de windmachine met lichte plasticfolie kunstmatige golven over de scène glijden. Het voelt bijna knullig. Zoveel sterker gaat onze verbeelding aan het werk als het beeld zich louter beperkt tot visuele abstractie op het achterdoek, van bijvoorbeeld Rosa die danst tussen de druppels. 'For Rosa' is theater gemaakt door een cineast. Niet alleen vormelijk, maar ook poëticaal. In alles voel je dat tekst en regie het plaatje heel helder willen maken, voor het breedst denkbare publiek. De voorstelling wil geen vragen laten, maar iedereen meevoeren. Ze wil vervulling bieden die we zelfs niet hoeven te overdenken.

Misschien is dat ook de activist in Nic Balthazar? Wanneer het drama zich voltrokken heeft, de directe vertelling weer wisselt voor de biografische documentaire en de camera uitzoomt over de volledige menselijke tragedie die zich rond 15 juli 2021 afspeelde in de vallei van de Vesder, switcht de voorstelling van liefdesdrama weer naar klimaatvoorstelling. Wie of wat draagt de schuld voor deze waterbom?

Al vindt Van Bunderen Robberechts zichzelf zeker geen held, 'For Rosa' valt zo wel terug op de dramaturgie van het heldenverhaal .

Opnieuw krijg je verrassend weinig inzage in de economische en klimatologische processen die erachter schuilgaan, en gaat de focus vooral naar Benjamins persoonlijke rouwproces. Een resem therapeuten op het scherm kunnen hem niet helpen met hun vaste formules. Uiteindelijk vindt hij zelf zijn kracht terug in constructief engagement. Uit eerbetoon aan Rosa start hij zijn opgemerkte campagne #ClimateJusticeForRosa voor alle slachtoffers van de klimaatcrisis. Al vindt Van Bunderen Robberechts zichzelf daarin zeker geen held, 'For Rosa' valt zo wel terug op de dramaturgie van het heldenverhaal: een gebroken ziel transformeert zijn trauma in een brandende drive om de strijd aan te gaan met de hogere krachten die het mee veroorzaakt hebben, en laat zich daarbij niet uit het lood slaan door alle venijnige verwijten van de goegemeente.

Zo wordt het centrale thema van de voorstelling de wervende kracht van 'hoop'. Of liever: de drijfkracht van de moed der wanhoop. In die thematiek is 'For Rosa' maar ten dele een metabeschouwing over klimaatverzet. Ze maakt er vooral deel van uit. Als aan het slot het spreekgestoelte weer ten tonele verschijnt, voleindigt Benjamin zijn parlementaire rede dan toch met een wervende politieke oproep aan ons allen: we moeten erin blijven geloven en de handen in elkaar te slaan, over ideologische verschillen heen. 'The time is now!'. Rosa én Benjamin dienen als exempel voor wat er tegen de stroom in toch te bereiken valt, wat er ondanks alles toch te bewegen valt. Na deze innemende solo kunnen we toch niets anders voelen?

Al vind ik het zelf moeilijk om me zomaar te laten meedrijven op de emotionele onderstroom van dit illustratieve theater, ik geloof wel sterk in de noodzaak ervan. Niet alleen onze samenleving kan dit volhardende voluntarisme goed gebruiken, ook de theaterwereld mag zich in de handen kussen voor brede publieksvoorstellingen als 'For Rosa'. Mocht ze geen aanhangers winnen voor de klimaatzaak – de eeuwige open vraag van klimaatkunstenaars en -activisten – dan wint ze in elk geval wel mensen voor het medium.